

FELSEFİ GELİŞİMİM
ENTELEKTÜEL BİR OTOBİYOGRAFİ

FOL 79

© MAK GRUP MEDYA PRO. REK. YAY. A.Ş.
SERTİFİKA NO: 44396

FELSEFE 77
BERTRAND RUSSELL KİTAPLIĞI 01

FELSEFİ GELİŞİMİM –ENTELEKTÜEL BİR OTOBİYOGRAFİ–
BERTRAND RUSSELL

ÇEVİREN: HALİL KAYIKÇI

ÖZGÜN ADI: *MY PHILOSOPHICAL DEVELOPMENT*
EDİSYON: LONDON 1995

YAYINA HAZIRLAYAN: EBUBEKİR DEMİR
REDAKSİYON: MAK GRUP REDAKSİYON EKİBİ
GÖRSEL YÖNETMEN: NURULLAH ÖZBAY
GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA: TAVOOS

ISBN 978-605-70014-1-2

BASKI: VADİ GRAFİK - SERTİFİKA NO: 47479

I. BASKI: EKİM 2020

İLETİŞİM ADRESLERİ
CİNAH CD. KIRKPINAR SK. 5/4
06420 ÇANKAYA ANKARA
TEL.: 0312. 439 01 69
www.folkitap.com
bilgi@folkitap.com
siparis@folkitap.com
www.twitter.com/folkitap

FELSEFİ GELİŞİMİM
ENTELEKTÜEL BİR OTOBİYOGRAFİ

BERTRAND RUSSELL

ÇEVİREN
HALİL KAYIKÇI

ALAN WOOD'UN GİRİŐİ İLE

BERTRAND RUSSELL

Galler'de doğdu (1872). Dört yaşında ebeveynlerini kaybetti; büyükbabası ve büyükannesi tarafından büyütüldü. İlköğrenimini burada aldı. Ardından Cambridge Trinity College'de felsefe, matematik ve ahlak okudu (1890). Burada yöneticilik (1895-1901) ve hocalık (1910-1916) yaptı. İlk evliliğini 17 yaşında tanıştığı Alys Pearsall Smith'le yaptı (1894). Ottoline Morrell'le tanıştı (1911). I. Dünya Savaşında, savaş karşıtlığı gerekçesiyle üniversiteden uzaklaştırıldı ve tutuklandı (1918). Rusya'ya giderek Lenin'le görüştü (1920). Bir yıl Çin'de dersler verdi ve aynı yıl Dora Black ile evlendi (1921). ABD'ye konferans turuna çıktı (1924). Amerika'nın Chicago ve California üniversitelerinde profesörlük yaptı ve İngiltere'ye döndü (1944). Kadın hakları, nükleer silahsızlanma, Vietnam Savaşı vb. popüler konularda eserler verdi. Nobel Edebiyat Ödülünü kazandı (1950). 98 yaşında vefat etti (1970).

Başlıca eserleri: *Principia Mathematica* (1910-13, A. N. Whitehead ile), *Felsefenin Sorunları* (1912), *Our Knowledge of the External World* (1914), *Mistisizm ve Mantık* (1918), *Introduction to Mathematical Philosophy* (1919), *The Analysis of Mind* (1921), *Neden Hristiyan Değilim* (1927), *Batı Felsefesi Tarihi* (1945), *Göreliliğin ABC'si* (1966).

HALİL KAYIKÇI

Ordu, Fatsa'da doğdu (1977). Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirdi ve aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans ve doktorasını tamamladı. Bingöl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaya devam etmektedir.

Başlıca eserleri: Mark Richard, *Semantik; Anlambilim Üzerine Temel Yazılar* (2015); Bertrand Russell, *Otobiyografi* (2019); Bertrand Russell, *Felsefi Gelişimim* (2020).

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	11
GİRİŞ	13
ALAN WOOD	
FELSEFİ GELİŞİMİM	39
1	41
TANITICI ÖZET	
2	46
DÜNYAYA ŞİMDİKİ BAKIŞIM	
3	59
İLK ÇABALAR	
4	71
İDEALİZMDEN KOPUŞ	
5	90
ÇOĞULCULUĞA BAŞKALDIRIŞ	
6	103
MATEMATİKTE MANTIKSAL YÖNTEM	
7	112
PRINCIPIA MATHEMATICA: FELSEFİ YÖNLER	
8	125
PRINCIPIA MATHEMATICA: MATEMATİKSEL YÖNLER	

9	141
DIŞ DÜNYA	
10	149
WITTGENSTEIN'İN ETKİSİ	
11	168
BİLGİ KURAMI	
12	175
BİLİNÇ VE DENEYİM	
13	187
DİL	
14	199
TÜMELLER, TİKELLER VE ADLAR	
15	219
'DOĞRULUĞUN' TANIMI	
16	236
KESİN OLMAYAN ÇIKARIM	
17	255
PİSAGOR'DAN UZAKLAŞMA	
18	262
ELEŞTİRİLERE BAZI YANITLAR	
I	264
FELSEFİ ANALİZ	
II	280
MANTIK VE ONTOLOJİ	
III	288
İŞARETTE BULUNMA ÜZERİNE BAY STRAWSON	
IV	296
ZİHİN NEDİR?	

ÖNSÖZ

The Passionate Sceptic [Ateşli Kuşkucu] adlı kitabı yaygın ve çok haklı bir beğeni kazanan Bay Alan Wood benim felsefem üzerine daha teknik bir araştırma yazma niyetindeydi, ancak öldüğünde bu çalışmanın küçük bir bölümü tamamlanmıştı. Bu küçük parça bir Giriş içeriyordu ve bu Giriş onu okuyan bazılarına önemli ve yayımlanmaya değer gözüktü. Bu nedenle, bu cildin sonunda basıldı. Eğer daha erken hazır olsaydı bu cildin başında basılacaktı, ancak elimize geç ulaştığı için bu mümkün olmadı. Başka türlü yanlış anlamaya neden olabilecek pek çok şeyi fevkalade açıklığa kavuşturduğu için okuyucuların onunla başlamayı uygun bulabileceğini sanıyorum. Bay Wood'un çalışmayı tamamlayacak kadar yaşaması büyük üzüntü.¹

BERTRAND RUSSELL

¹ Türkçe basımda Russell'in isteği üzere bu Giriş, eser başına alınmıştır. (Yay. Haz.)

GİRİŞ:
RUSSELL'IN FELSEFESİ VE GELİŞİMİ ÜZERİNE
BİR İNCELEME

ALAN WOOD

Dinle ilgili konularda çok duyarlı olan matematikçiler kendi bilimleri konusunda bu denli duyarlı mı? Onlar otoriteye teslim olmuyorlar mı, şeyleri kanıtsız onaylamıyorlar mı ve anlaşılmaz şeylere inanmıyorlar mı? Onların gizemleri yok mu, bunun da ötesinde, tutarsızlıkları ve çelişkileri?

Berkeley

“Sorun,” dedi Sherlock Holmes, o gece Baker Caddesi’ndeki odamızda sigara muhabbeti yaparken, “sonuçlardan nedenlere geriye doğru düşünmeye zorlandığımız yerde.”

Conan Doyle

ÖNSÖZ

Russell'ın yapıtları o kadar çok farklı konuyu kapsamaktadır ki uygun bir yorum yapmak için bu yapıtların hepsinin yeterince tam bir bilgisiyle donanmış muhtemelen yaşayan tek bir insan yoktur. Bu satırların yazarı çok donanımlı olduğu iddiasında bulunmuyor. Dolayısıyla, Russell'la ilgili herhangi bir yorumda, farklı uzmanlık konularında onu uyuracak doğru açılımları seçmeye ilişkin bir muhakemeye sahip olmak zorunludur. Russell'ın çalışmalarının tek bir uzman tarafından yapılmış tam bir kaydı, belli bir dereceye kadar tanıma yoluyla bilgiye olduğu kadar tasvir yoluyla bilgiye dayanmalıdır. Ayrıca kendi sınırlamalarının konusu içindeki sınırlamalar açısından hatalı olmaması ve aynı alanda başkalarına yapacakları ne kadar çok iş kaldığını açık hâle getirmek için araştırmasının alanıyla ilgili olarak belirlediği sınırlar konusunda açık olmak Russell üzerine yazan herhangi bir yazarın görevidir.

Mümkün olduğunca, bu çalışmanın sınırlarına, başlığı aracılığıyla işaret etmeye çalıştım. Russell'ın düşüncelerinin başkaları tarafından sürdürülmesiyle değil, onun düşüncelerinin kökeni ve gelişimiyle ilgileniyorum; Bu akılda tutulmazsa, Russell'ın kişiliği ve önemi konusunda yanlış bir izlenim verilebilir; günümüzde ondan türetilmeyen öneme sahip çok az felsefi düşünce var. Russell'dan sonra gelenlerin hepsi Russell'ın izleyicileridir. (Metin içinde bu ifade için bazı nedenler belirtiyorum.) Russell'la ilgili uygun her yorum onun sonra gelen felsefe üzerindeki etkisini hesaba katmak zorundadır ki bu, böyle bir yorumun yazılmasından önce yüzyıllar geçebilir demektir.

DİZİN

A

- acıma 19, 64
A. D. Lindsey 26
akılcılık 69
algı 20, 43, 45, 48, 142, 143, 172, 267, 274, 302, 304; ~nın fizikle ilişkisi 43
algılama(k) 54, 181
Alman Idealizmi 72
analiz 19, 21, 30, 240, 263, 264, 278, 288
anlam 99, 150, 158, 167, 168, 172, 177, 182, 187, 188, 189, 191, 193, 218, 219, 227, 235, 266, 284, 287, 289, 297
Aristoteles 103, 104, 113, 199
Aristotelesçi özne-yüklem mantığı 54
aritmetik 27, 43, 89, 104, 114, 130, 134, 135, 137, 140, 142, 149, 172; ~ felsefesi 106
aşinalık 119, 175, 177, 182
aşk 19, 90
astronomi 46
ateist 62, 90
atomik olgular 159
atomluluk ilkesi 156, 158, 159
atomsal: ~ olgular 158; ~ önermeler 158, 159
Aziz Paul 115

B

- bağıntı-rakam 139
bakış açısı 147
basit sayma 44
Beatrice Webb 21
bellek 57, 172, 181, 185, 192, 234
benzerlik 218
Bergson 205
Berkeley 14, 58, 262, 296
betimleyici fonksiyon 128

- biçimciler 149, 151
biçimsel mantık 161
bildirme kipi 190
bilgi 169, 176; ~ felsefesi 23; ~ felsefesinin dilbilimsel yönleri 44; ~ kuramı 171, 182; nesnel ahlaki ~ 22
bilim 36, 47, 53, 76, 251, 256, 301; ~ler diyalektiği 76
bilinçlilik 63
bilmek 182, 183, 184
birimsel fonksiyonlar 107
birinci dereceden önermeler 121
birlik 28, 29, 109, 113, 193, 203
Boole 103, 104, 126
Bosanquet 71
Boscovitch 77
Bradley 25, 29, 30, 71, 72, 90, 93, 100
Brentano 175
Brouwer 149, 150, 165
Burali-Forti 116

C

- Cantor 73, 113, 114, 115, 119, 136, 163
Carlyle 69
Carnap 191, 266, 267
Cengiz Han 171
Clerk Maxwell 73, 77
Couturat 76

Ç

- çarpımsal aksiyom 132
çiftler 127, 255

D

- Darboux 73
davranışçılar 192
davranışçılık 169
davranışçı yöntemler 170, 178

Dedekind 73
 deneycilik 32, 41
 deneyim 53, 84, 90, 102, 170, 171, 172, 177, 182, 185, 186, 209, 214, 215, 233, 246, 262, 275, 290, 306;
 ~den türetilen bilgi 180
 deneysel bilimler 251, 268
 derinlik 28
 Descartes 33, 56, 68, 264, 296, 305
 devinim 76, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 85, 86, 87, 88, 244, 248; ~ yasaları 83
 Dewey 19, 168, 226
 dikkat 184
 dil 187, 191, 194, 228, 273; ~ bilim 168; ~bilimsel sorunlar 173, 284; ~in olgularla ilişkisi 44
 dinamiğin yasaları 68
 dizge aşkı, 28
 dışsal ilişkiler öğretisi 42, 90
 din 41, 59, 69
 dinsel inanç 41
 doğal seçim 66
 doğa yasaları 60
 doğru 24, 66, 67, 86, 87, 94, 107, 150, 194, 221, 235, 303
 doğruluk 150, 158, 167, 168, 177, 182, 191, 197, 218, 219, 221, 227, 228, 235, 266, 287, 289, 297
 düşünce 56, 169
 duygu 261
 duyumsama 176, 177, 180, 181, 184, 230, 276, 296, 302; ~nın reddi 296
 duygu: ~ verisi 75, 177; ~-verilerinin fonksiyonları 144
 düzen 29

E

Einstein 27, 74, 77, 147, 165
 Einsteinci devrim 74
 elektron(lar) 52, 53, 271
 en büyük asal sayı 116
 enerji 47, 48, 51, 60, 63, 82, 84, 301
 en küçük alanlar 148
 Epimenides 115
 estetik zevk 260
 etkin anlayış 188
 evrim 61, 63, 64, 65, 66

F

Faraday 77
 farkına varma 182, 183, 186, 230, 297
 farkındalık 175, 177
 farklılık içindeki özdeşlik 98, 99
 faydacılar 221, 223
 faydacılık 221, 223, 224, 226
 F. C. S. Schiller 44
 felsefe 4, 21, 25, 35, 36, 103, 126, 143, 202, 270, 280
 felsefi: ~ sorun 23; ~ soruşturma 174
 fizik 43, 45, 46, 47, 48, 51, 53, 55, 57, 58, 76, 77, 78, 100, 143, 144, 147, 195, 244, 250, 251, 252, 253, 267, 268, 277, 301, 304; ~ felsefesi 76, 78; klasik ~ 55; kuramsal ~ 47, 48, 53, 250; modern ~ 47
 fiziksel: ~ bilginin kaynağı 142; ~ nedenler 51; ~ uzay 55
 fizyoloji 46, 277
 fotonlar 48, 51
 F. P. Ramsey 115, 151, 163
 Frege 33, 73, 104, 106, 108, 114, 133

G

Galileo 32
 Genel Görelilik Kuramı 74, 147
 geometri 74, 89; ~nin temelleri 76; Öklid dışı ~ 69; Öklid dışı ~nin Kant'ın transandantal estetiğine etkisi 73; Öklid ~si 160
 gerçeklik 78
 G. F. Stout 72
 Gilbert Murray 141
 gizem 52
 Gödel 153
 göklerin enginliği 170
 görme: ~ duygusu 56; ~nin mantıksal yapısı 44
 görünüş 72, 78, 79, 93, 94, 95, 146
 Grossman 73
 güzellik 257

H

Harold Joachim 71, 91, 219
 hayvan davranışı 168
 Hegel 19, 42, 45, 76, 78, 90, 100, 101, 102, 171, 296

Hegelci diyalektik 74, 77, 79
 Hegelciler 100, 101
 Hempel 266, 267
 Henry Sidgwick 72
 Herbert Spencer 63
 Hertz 73
 H. Hudson 56
 Hilbert 149
 hümanizm 20
 Hume 33, 74, 199

I

içgüdü 25
 içlemsellik ilkesi 156, 159
 içsel ilişkiler 90, 91, 92, 93, 94, 96,
 98, 100; ~ aksiyomu 93, 94, 95
 idealistler 93, 217
 idealizm 90, 96, 171, 202
 ikici ilişkiler 138
 iki-terim bağıntısı 43
 ilişkiler mantığı 103, 111, 126
 ilişkisel duyumsama 176
 ilkel ahlak 64, 65
 inceliksiz mesleki dil 30
 indirgenebilirlik aksiyomu 160, 161,
 163

I

ışık 87

J

James Ward 71, 72
 jeoloji 46
 J. J. Thompson 73
 Joachim 71, 91, 92, 95, 219, 220

K

kaçınılamaz (kaçınılabılır) çelişkiler
 79, 88
 Kant 18, 19, 20, 21, 22, 26, 42, 45,
 46, 73, 74, 76, 90, 100, 102, 104,
 110, 112, 113, 171, 217
 karmaşık sayılar 110, 268
 kartezyen: ~ ikicilik 296, 302; ~ kuş-
 kuculuk 246; ~ kuşku yöntemi 253
 kavrama 25
 kendini koruma güdüsü 64
 Kepler 27, 179, 189
 kesin bilgi: ~ arayışı 22; ~ tutkusu 26

Keynes 238, 247, 248
 kinetik enerji 84
 Köhler 169
 Kronecker 109, 268
 küme 103, 108, 109, 113, 114, 118,
 119, 120, 126, 128, 129, 131, 132,
 136, 137, 155, 163, 203
 kuşkuçuluk 246, 253, 277
 kuvvet 47, 82, 86

L

Laplace 69
 Leibniz 25, 27, 33, 42, 54, 55, 77,
 91, 92, 98, 99, 103, 126, 200, 210,
 261, 262, 264, 296
 Leon Chwistek 162
 Lindemann 23
 Locke 100, 264
 Logan Pearshall Smith 257
 Lotze 86

M

Mach 181
 MacTaggart 72
 madde 45, 47, 52, 60, 62, 79, 80, 81,
 82, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 100, 143,
 146, 147, 180, 181, 215, 301
 Malebranche 296
 mantık 21, 24, 26, 27, 28, 36, 37,
 59, 69, 71, 78, 103, 163, 166, 175,
 236, 263, 280; ~ın yasaları 141; öz-
 ne-yüklem ~ı 54, 200, 293
 mantıkçılar 122, 283
 mantıksal: ~ atomculuk 22, 26, 33,
 41, 152, 168, 175, 270, 277; ~ dü-
 zen 77; ~ mistisizm 153; ~ nitelik-
 ler 139; ~ olgular 242, 264, 265,
 266, 268; ~ sağduyu 118
 manyetizma 77
 March Hare 115, 277
 Marsh 175
 matematik 17, 21, 100, 103, 149,
 257, 259, 267; ~ felsefesi 23, 74,
 103, 109, 149; ~in temelleri 41
 matematiksel: ~ fizik 51; ~ mantık
 27, 44, 46, 50, 115, 122, 126, 154,
 165, 167, 253, 256; ~ tümevarım
 131, 134; ~ yöntemler 125
 Meinong 31, 122